

2. Kvalita pracovní síly

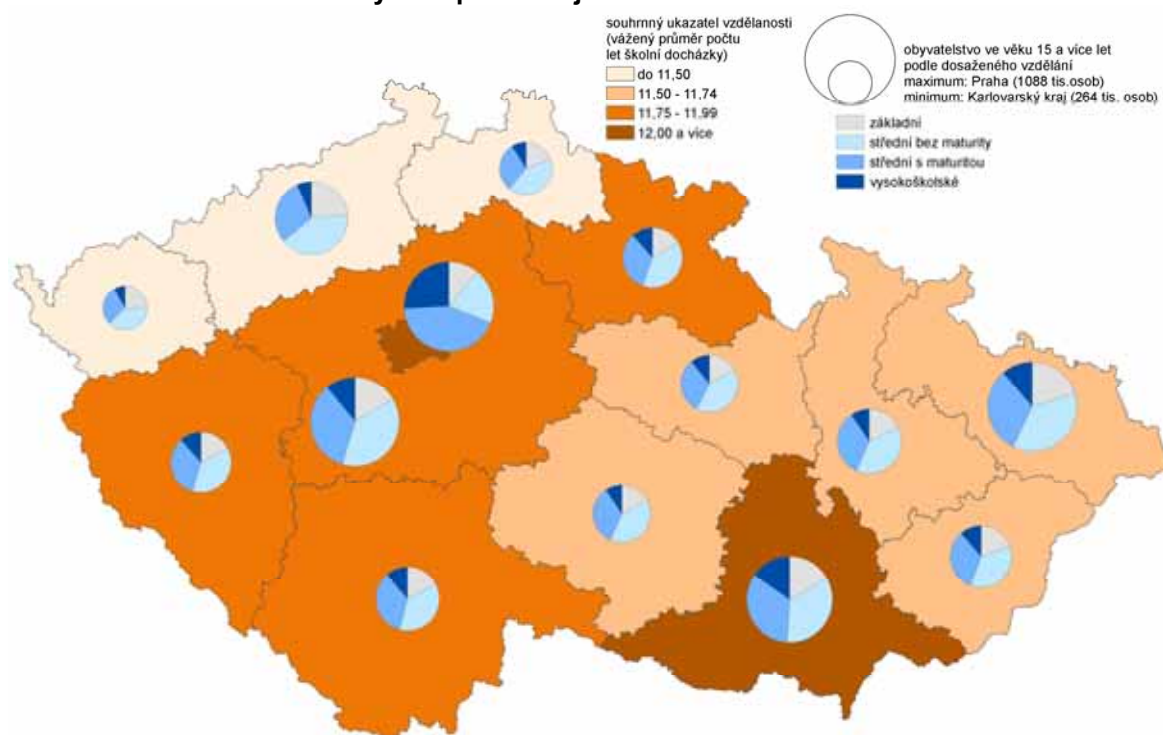
Úroveň vzdělanosti je dlouhodobě nižší než v ČR jako celku ...

Úroveň vzdělanosti se v kraji dlouhodobě zvyšuje, přesto stále zůstává pod průměrem republiky. Zatímco v roce 1993 dosahovaly v kraji celé dvě třetiny populace (starší 15 let) základní nebo střední vzdělání bez maturity, změnily se proporce v roce 2009 tak, že na střední vzdělání s maturitou a vyšší již připadá téměř polovina obyvatelstva (46 %). Ve srovnání s výsledky za celou republiku zůstává kraj stále podprůměrný.

... mezi jednotlivými kraji je však třetí nejvyšší.

Při posuzování celkové vzdělanosti podle jednotlivých krajů se postavení kraje zásadně mění. Vydeme-li ze souhrnného ukazatele, kterým je index vzdělanosti¹⁶, zjišťujeme, že kraj patří do skupiny regionů se vzdělaností nejvyšší. Tato zdánlivá disproporce je plně ovlivněna zcela výjimečným postavením Prahy s vysokou koncentrací zařízení zejména terciárního vzdělávání a kvalifikačně náročnou strukturou pracovních míst. Podle průměrné doby formálního vzdělávání tak kraji přísluší (ovšem se 3 dalšími regiony) třetí nejvyšší příčka.

3. Vzdělanostní struktura obyvatel podle krajů v roce 2009

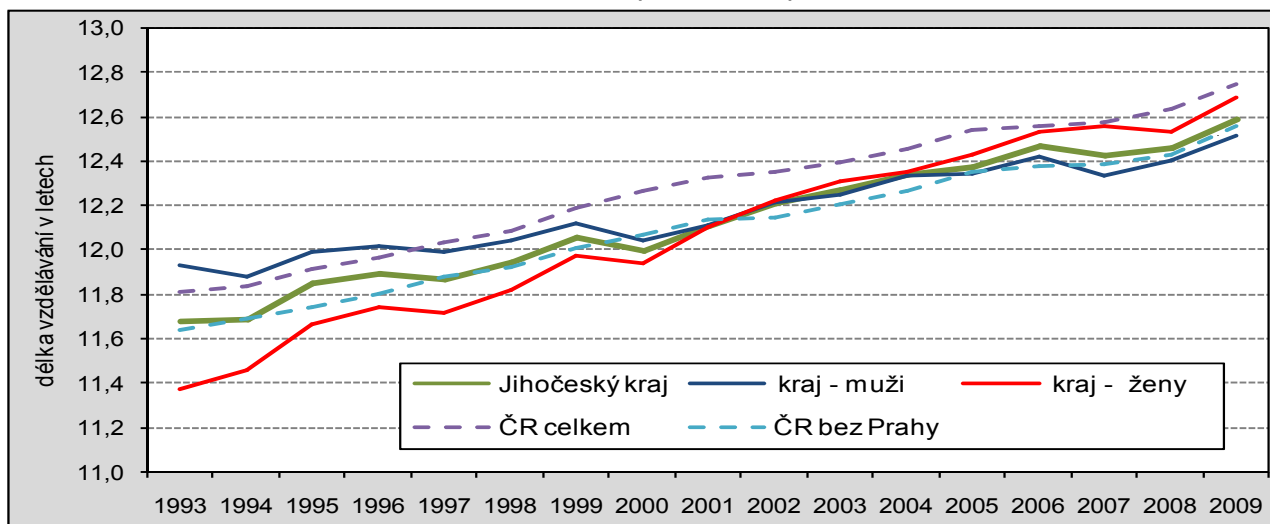
Zdroj: Vyběrové šetření pracovních sil (Český statistický úřad)

Vzdělanost pracovní síly v kraji je u žen v souhrnu vyšší než u mužů.

S celkovou úrovní vzdělanosti obyvatelstva plně koresponduje i vzdělanost pracovní síly a stejný je také vývojový trend. Přes určité výkyvy (dané spíše statistickou chybou při výběrovém zjišťování) se v souhrnné vzdělanosti kraj drží na průměru republiky, samozřejmě po vyloučení vlivu Hl. města Prahy. K určitému posunu došlo z hlediska genderového pohledu. Zatímco před 20 lety se v kraji přípravě na budoucí povolání věnovali muži o půl roku déle než ženy, došlo na přelomu tisíciletí k vyrovnání. Délka přípravy představovala v průměru celého regionu v roce 2001 shodně u mužů i žen něco málo více než 12 let. V současnosti již délkou formálního vzdělávání ženy muže předstihly. Přestože rozdíl není výrazný (zhruba jen 2 měsíce), dá se konstatovat, že z pohledu souhrnné vzdělanosti pracovní síly jsou na tom ženy v kraji lépe než muži.

¹⁶ Průměrný počet let strávených formálním vzděláváním: základní a neukončené vzdělání má váhu 7, střední vzdělání bez maturity váhu 11, střední vzdělání s maturitou váhu 13 a vysokoškolské vzdělání váhu 18.

Graf 17. Průměrná délka formálního vzdělávání (zaměstnaní)

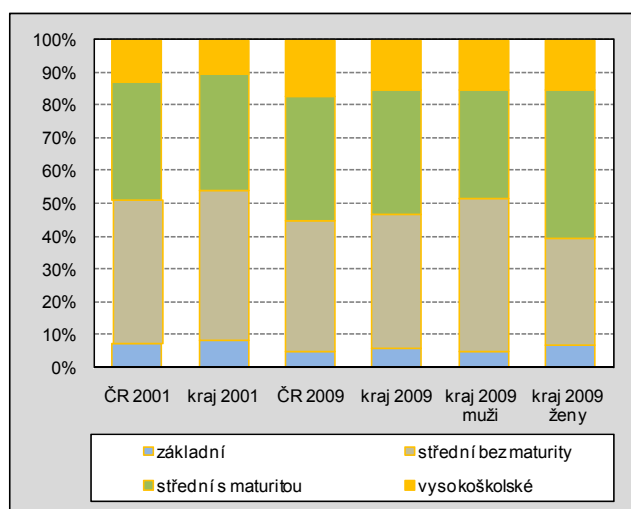

Střední vzdělání bez maturity má 47 % mužů,

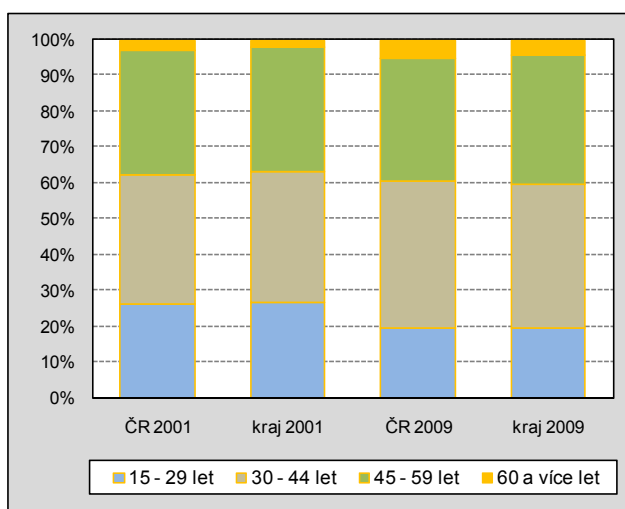
střední vzdělání s maturitou má 45 % žen.

Rozdíly proti ostatním krajům a zejména uvnitř kraje, a to jak z hlediska regionálního tak genderového, vyplývají především z rozdílné vzdělanostní struktury (podle nejvyššího dosaženého stupně). Jdeme-li do základních skupin vzdělání, je zřejmé že v porovnání s republikou má kraj především vyšší podíl zaměstnaných se středním vzděláním bez maturitního vysvědčení a naopak nižší podíl vysokoškoláků. Tyto diference se sice proti začátku tisíciletí poněkud zmenšily, ale platí stále. Stejně tak zůstaly v podstatě zachovány rozdíly ve struktuře vzdělání mezi muži a ženami. Téměř polovina zaměstnaných mužů má střední vzdělání bez maturity, tedy převážně s výučním listem. Naproti tomu nejpočetnější skupinou podle dosažené úrovně vzdělání zůstávají ženy se středním vzděláním s maturitou.

Graf 18. Struktura vzdělání zaměstnaných v roce 2001 a 2009

Graf 19. Věková struktura pracovní síly v roce 2001 a 2009

V celkové zaměstnanosti klesá podíl mladé generace s nejvyšším vzděláním,

zvýšil se podíl nejstarší generace – její vliv na vzdělanostní strukturu je diferencovaný.

Vzdělanostní struktura zaměstnaných souvisí do značné míry s věkovou strukturou. Mladší věkové skupiny mají sice obecně vyšší úroveň vzdělání, ale na druhé straně jejich podíl na celkové zaměstnanosti klesá i v souvislosti s prodlužující se přípravou na vstup do zaměstnání. V podmínkách kraje představuje tento pokles mezi roky 2001 a 2009 celých 7 procentních bodů na méně než 20 %. Vývoj je přitom plně srovnatelný s celorepublikovým průměrem.

U generace lidí narozených před rokem 1950 je pak obecně vzdělanostní úroveň nižší a standardem pro ni je nižší střední vzdělání. Tato generace se na celkové kvalitě pracovní síly projevuje několika směry. Hovoříme-li čistě o úrovni vzdělání, pak vliv je dvojitý. Jednak v souvislosti s posunem věku pro odchod do důchodu setrvává v zaměstnání část zaměstnanců s relativně nižším vzděláním.

Protisměrně pak působí ta část starší generace s vyšším (až nejvyšším) vzděláním, která zaměstnání neopouští ani po dosažení důchodového věku. Tato skupina kvalitu pracovní síly nepochybně zvyšuje, a to i s přihlédnutím k jejich nabytým pracovním a životním zkušenostem.

Vzdělanost se liší také uvnitř kraje.

V kraji existují oblasti, kde je vzdělanost výrazně odlišná. Platí pravidlo, že v hustěji obydlených oblastech je vzdělanostní úroveň vyšší. Je pochopitelné, že ve větších místech je nabídka pracovních příležitostí podstatně vyšší a lidé s vyšší kvalifikací zde snadněji najdou své uplatnění. Přesná data, která by toto tvrzení dokládala, jsou pouze ze SLDB a tudíž v současnosti již do určité míry zastarala. Budou však zpřesněna připravovaným sčítáním lidu v roce 2011.

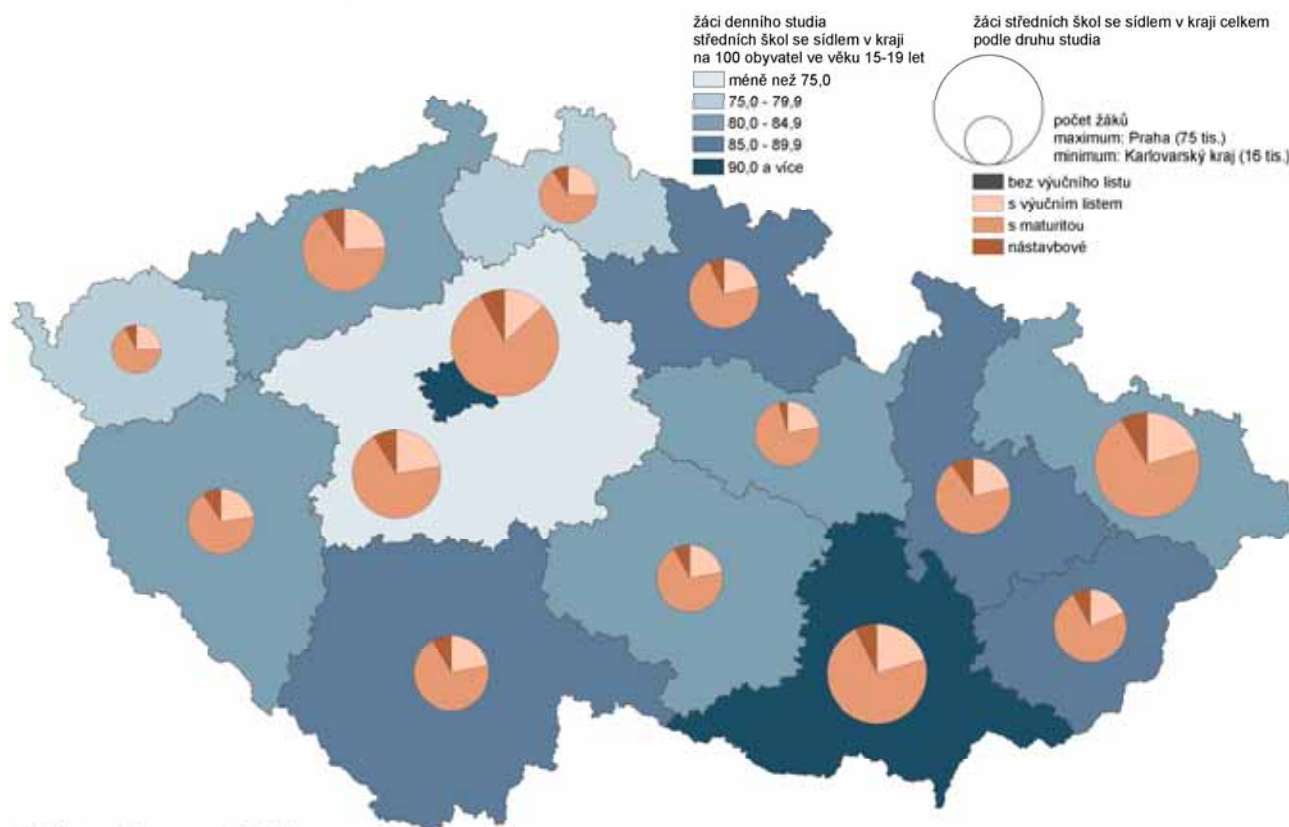
Jaké jsou vzdělávací možnosti v kraji?

Kvality pracovní síly do určité míry souvisí i se vzdělávacími možnostmi konkrétního kraje. Je sice možné, a prakticky to více platí se vzrůstajícím stupněm vzdělání, dojíždět za vzděláním do jiného regionu, ale pro trh práce může mít tento přístup negativní vliv. Naproti tomu respektována musí být také ekonomická stránka vzdělávacího procesu.

Na 100 obyvatel ve věku 15-19 let připadá 86 studentů středních škol

Sít středních škol zahrnuje v kraji 97 zařízení, ve kterých studovalo ve školním roce 2009/2010 více než 35,5 tisíce žáků. V přepočtu na obyvatele ve věku 15 až 19 let je to 86 % dané populace. V porovnání s ostatními regiony je to po Hl. městě Praze, Jihomoravském, Královéhradeckém a Zlínském kraji pátý nejvyšší podíl.

4. Žáci středních škol v roce 2009

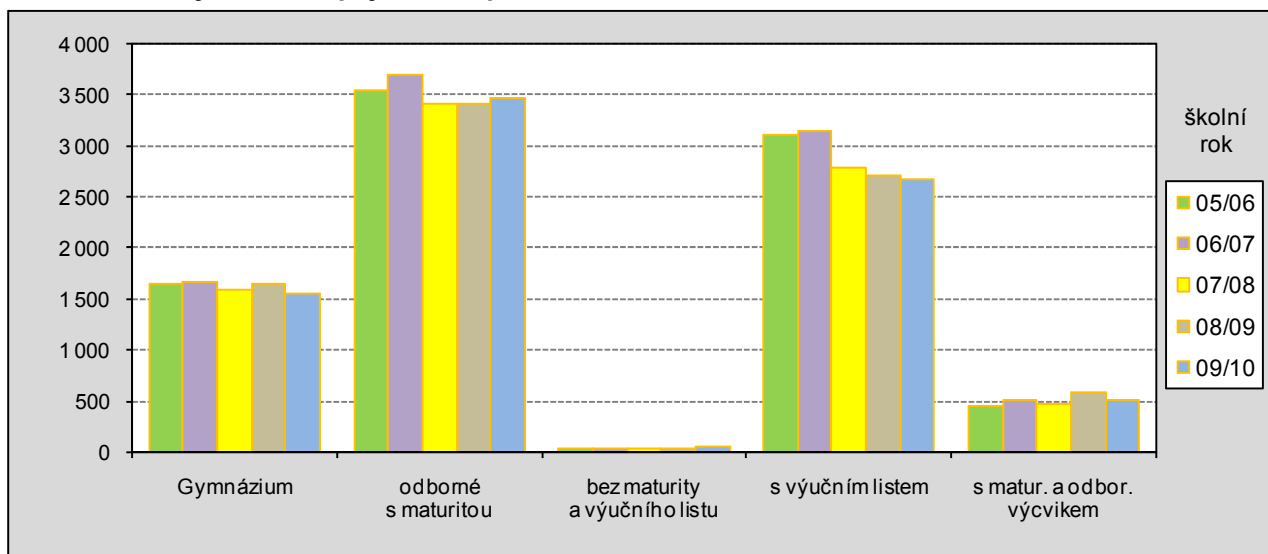

Zdroj: Ústav pro informace ve vzdělávání

Dvě třetiny studentů středních škol ukončují studium maturitní zkouškou.

Z hlediska typu školy, resp. typu poskytovaného vzdělání převažují v kraji střední odborné školy, jejichž studenti ukončují školu maturitou. Jen o málo menší podíl připadá na zařízení, která umožňují dosáhnout středního vzdělání s výučním listem. Na gymnázia připadá necelá pětina studentů a na zařízení, jejichž žáci absolvují odborný výcvik, nedostávají výuční list a studium ukončují maturitní zkouškou mezi 5 až 7 % z celé populace studentů středních škol. Podíl studentů, kteří získávají střední vzdělání bez maturity i bez výučního listu je zcela zanedbatelný.

Graf 20. Počty žáků vstupujících do prvních ročníků středního vzdělávání

Zdroj dat: Národní ústav odborného vzdělávání

Klesá počet studentů s výučním listem

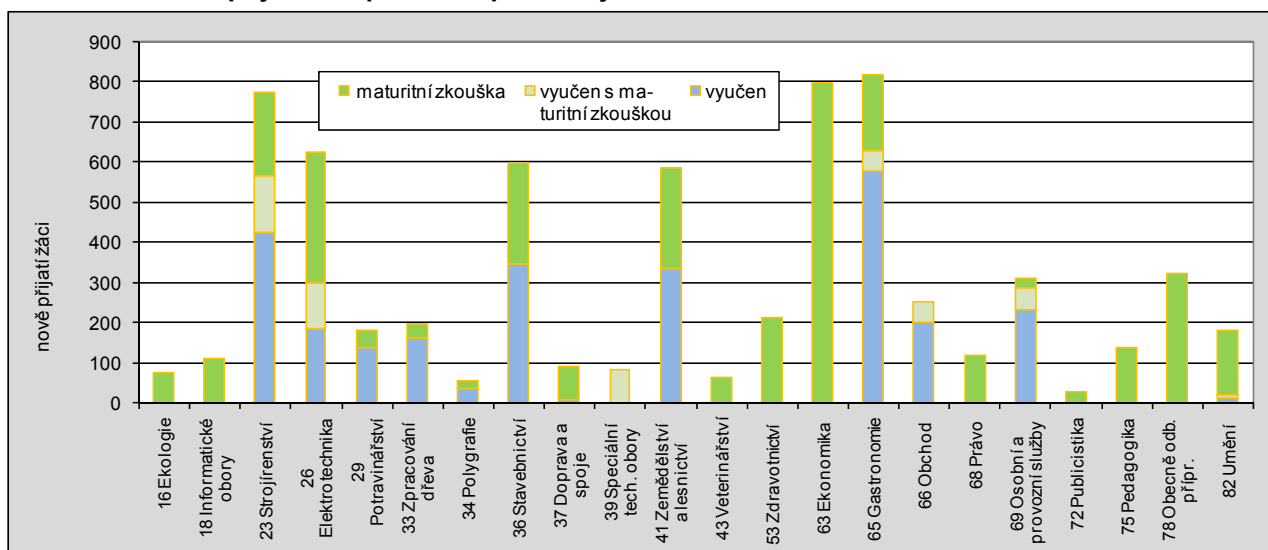
Z porovnání s průměrem republiky je v kraji poněkud vyšší zastoupení studentů (hodnoceno podle počtů v prvních ročnících) ve vzdělávání ukončených maturitou (odborné školy) nebo získáním výučního listu, naopak v gymnáziích a oborech s maturitou včetně odborného výcviku jsou podíly mírně nižší. Rozdíly v podílech však nepřesáhly 2,5 procentního bodu.

Také vývojové trendy jsou obdobné jako v celé republice a znamenají jen mírné kolísání. Odlišnost se projevuje ale u studia ukončeného výučním listem, kde počty studentů od roku 2007 v kraji trvale klesají, zatímco v průměru za celou republiku se již v posledním školním roce projevují náznaky zlepšení – pokles se již zastavil.

Ve stavebnictví a zemědělství 60 % studentů získává výuční list, 40 % završuje studium maturitní zkouškou.

Z pohledu jednotlivých skupin studijních oborů je v kraji nejvíce zastoupena gastronomie, hotelnictví a turismus, dále ekonomika a administrativa a také strojírenství. Ve všech těchto oborech se počty nově přijatých žáků pohybovaly v roce 2009 kolem 800 osob. Velmi významné (z pohledu počtu studentů) jsou také elektronika, telekomunikace a výpočetní technika, stavebnictví a rovněž zemědělství a lesnictví. V oborech, poskytujících střední vzdělání s odborným výcvikem (výuční list nebo maturitní zkouška) jsou dominantní gastronomie a strojírenství, naproti tomu nejvíce studentů v oborech s maturitou se koncentruje na ekonomiku a administrativu.

Graf 21. Nově přijatí žáci podle skupin studijních oborů v roce 2009

Pozn.: názvy oborů zkráceny

Náběh kurikulární reformy přinesl změny v soustavě oborů s dopadem do srovnatelnosti časových řad.

V porovnání s rokem 2005 se z početněji nejvíce zastoupených oborů udržují zhruba na stabilní úrovni počty nově přijímaných ve stavebnictví vlivem mírného nárůstu počtu učňů. Jen mírný pokles zaznamenala gastronomie, kde však roste podíl studentů s maturitou. V zemědělství a lesnictví poklesly počty žáků v obou základních formách o 6 %. Obdobný vývoj zaznamenalo strojírenství, ale pokles je zde podstatně vyšší (více než 10 %) a je zřejmě odrazem hospodářské krize, která znamenala značné propouštění zejména ve strojírenských podnicích. Opačný vývoj se projevil v oboru osobní a provozní služby (reprezentovaných např. obory kominík, kadeřník), kde došlo k nárůstu přijímaných o více než desetinu.

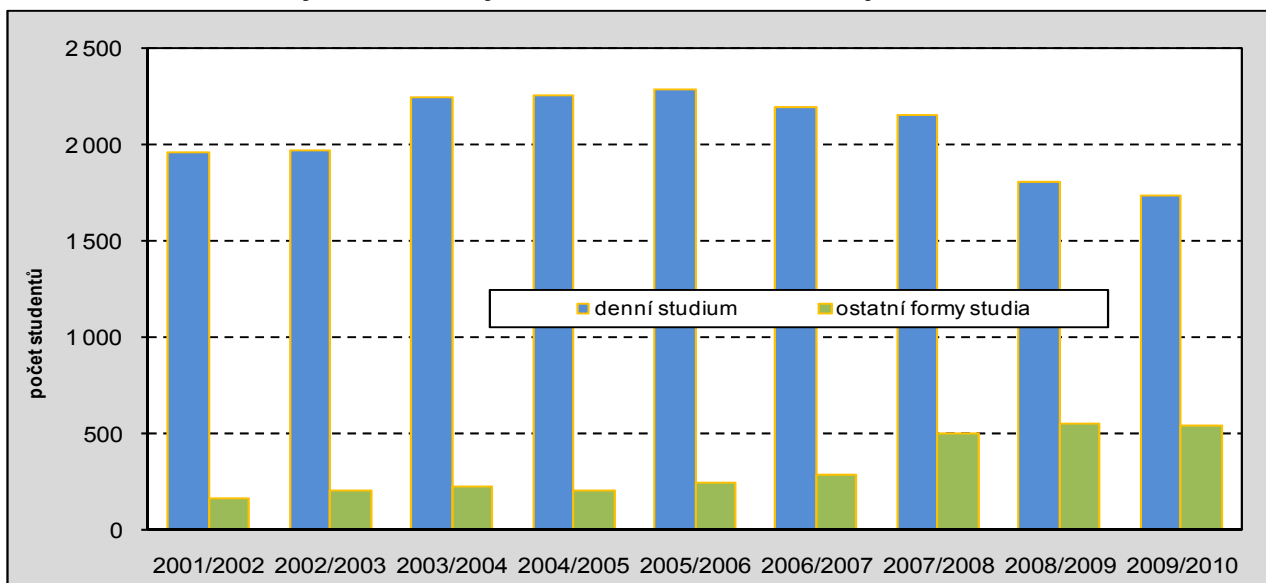
Téměř desetina studujících opakuje první ročník.

Ve školním roce 2009/2010 opakovalo v celé republice 55,8 tisíc žáků některý ročník středoškolského studia. Pro lepší srovnání v prvním ročníku bylo celkově 11,2 tisíc opakujících - to představuje 7,6 % těch, kteří v předchozím roce nastoupili. V kraji dosahoval tento podíl 8,9 %, což znamená 4. nejvyšší příčku mezi regiony. Vyšší hodnoty zaznamenaly pouze kraje Plzeňský, Liberecký a především Ústecký (13,3 %). Naopak Zlínský kraj s podílem 3,4 % je na tom nejlépe.

Ve vyšším odborném školství klesají počty denních studentů.

Vyšší odborné školství je v kraji reprezentováno 17 školami, ve kterých studovalo v roce 2010 celkem 2 269 studentů. Přitom (pomineme-li rok 2001/2002 jako důsledek poklesu počtu maturantů v souvislosti se zavedením povinné devítileté základní školní docházky) počty studujících v této formě vzdělávání v souhrnu převážně rostly až do školního roku 2008/2009. Od tohoto roku ale již další rozšíření kapacit distančního studia nestačí kompenzovat pokles denních studentů.

Graf 22. Studenti na vyšších odborných školách v Jihočeském kraji v letech 2001 až 2009

Na vysokých školách mimo kraj studuje 60 % jihočeských studentů.

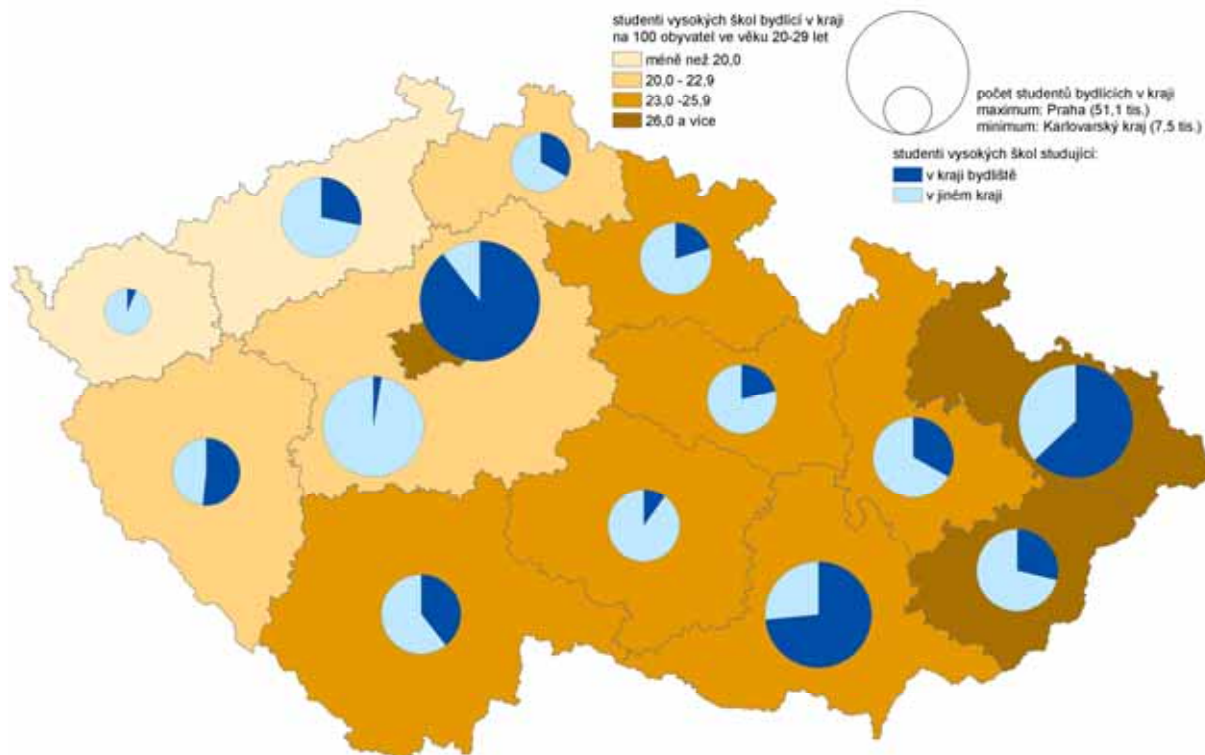
V roce 2009 studovalo na vysokých školách v celé republice 22,5 tisíce studentů s trvalým bydlištěm v Jihočeském kraji. Jako ve většině krajů více studentů navštěvuje vysoké školy mimo kraj svého trvalého bydliště. Středem zájmu Jihočechem jsou zejména vysoké školy v Praze (především Univerzita Karlova, ČVUT, VŠE a ČZU), Plzni (ZČU) a Brně (Masarykova univerzita).

V roce 2009 studovalo na Jihočeské univerzitě 3,6 tis. studentů a 8,6 tis. studentek.

V Jihočeském kraji poskytuje vysokoškolské vzdělání 5 vysokých škol se sídlem v kraji. V roce 2009 na nich studovalo více než 14 tisíc studentů. Z tohoto počtu zhruba 85 % připadalo na Jihočeskou univerzitu v Č. Budějovicích. Podle jednotlivých fakult je nejvíce studentů (téměř 30 %) na Pedagogické fakultě.

Na vysokých školách převažují studentky - v průměru za všechny VŠ v Jižních Čechách tvoří téměř 70 % studujících. Na Jihočeské univerzitě je podíl studujících žen přes 70 %, přitom na Zdravotně sociální fakultě, Filozofické fakultě ale i Teologické fakultě připadají na jednoho studenta 4 studentky. Naproti tomu na Zemědělské a Přírodovědecké fakultě jsou počty studentů a studentek téměř vyrovnané.

5. Studenti vysokých škol podle krajů v roce 2009

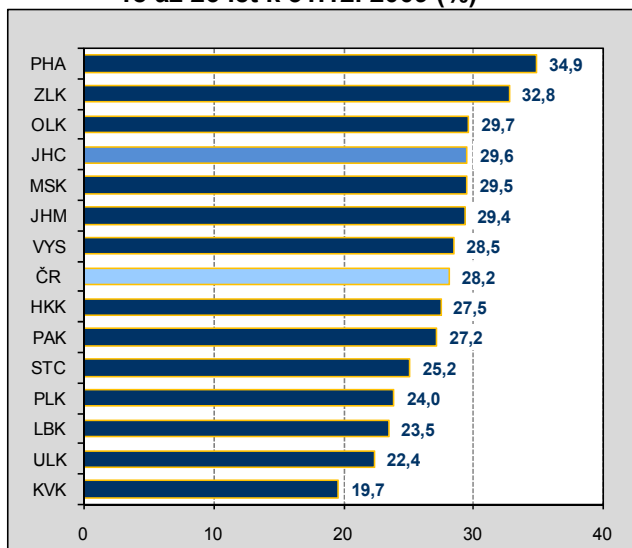
Zdroj: Ústav pro informace ve vzdělávání

Proti roku 2000 se počet vysokoškolských studentů v kraji více než zdvojnásobil, ...

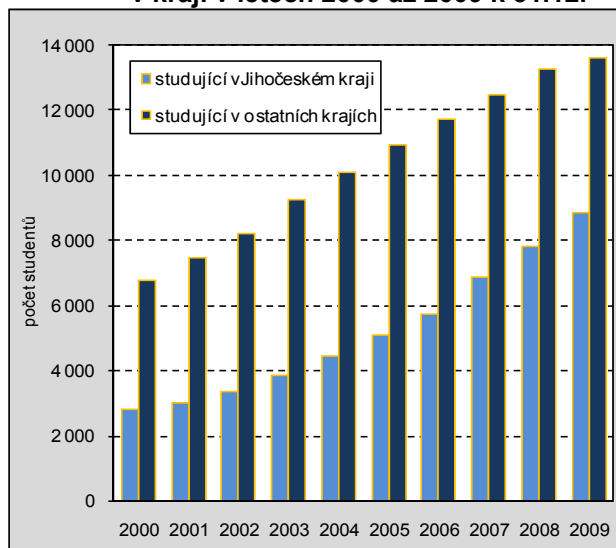
Z celkové populace odpovídajícího věku se přípravě na budoucí povolání formou vysokoškolského studia připravuje v kraji 30 % obyvatel. Je to 4. nejvyšší podíl v celé republice.

Počty studentů v kraji rostou od roku 2000 nepřetržitě, a to jak přímo na školách v kraji tak i studiem v ostatních regionech.

Graf 23. Podíl studentů VŠ na věkové skupině 18 až 26 let k 31.12. 2009 (%)

Graf 24. Studenti vysokých škol s bydlištěm v kraji v letech 2000 až 2009 k 31.12.

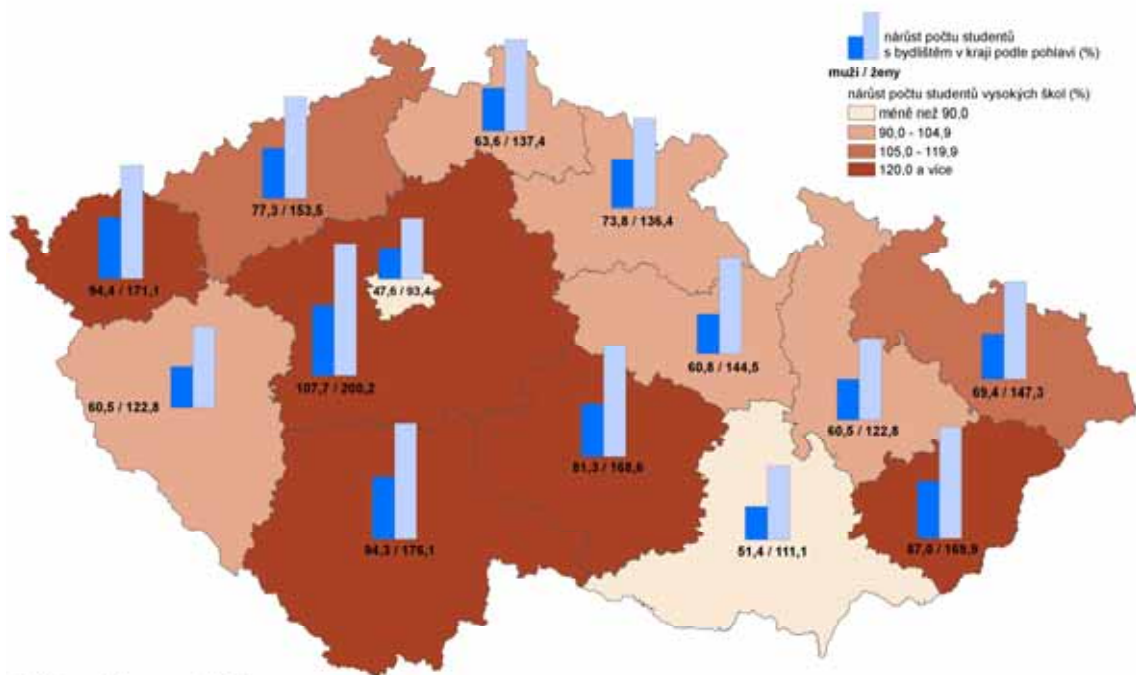

... zvýšení počtu studujících žen na VŠ je mezi kraji druhé nejvyšší.

Nárůstem počtu studentů se kraj řadí k regionům s nejvyšší dynamikou. Je to dáno jednak zvyšováním kapacit stávajících škol i vznikem nových zařízení po roce 2000. Tento trend je obecně platný pro celou republiku, takže rostou jak počty jihočeských studentů v samotném kraji, tak počty osob studujících v jiných regionech.

Zatímco od roku 2000 se počet studentů zhruba zdvojnásobil, počet studentek je téměř trojnásobný

6. Změna počtu studentů vysokých škol podle krajů v letech 2000 až 2009

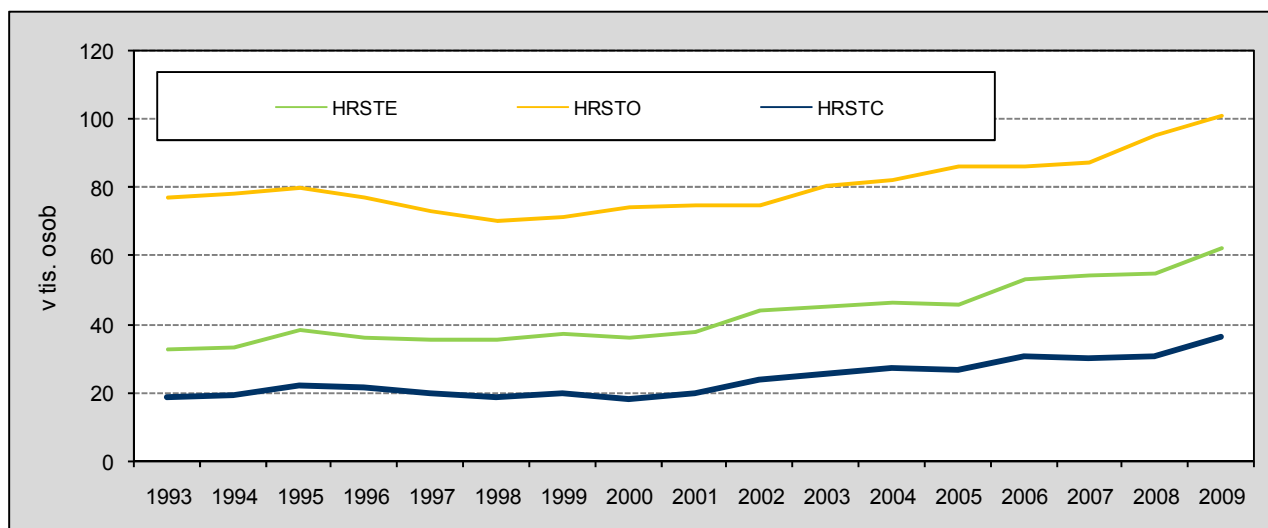

Zdroj: Ústav pro informace ve vzdělávání

Má kraj dostatek kvalifikovaného lidského potenciálu pro VaT?

Lidské zdroje ve vědě a technologiích jsou definovány (Canberra manuál - OECD, Paříž 1995) jako kombinace terciárně vzdělaných (tj. vyšší odborné a vysokoškolské vzdělání) a zaměstnaných ve vědeckých a technických zaměstnáních. Podle této definice představují lidské zdroje ve VaT v kraji 127,4 tis. osob. V podílu na pracovní síle to představuje téměř 40 %, tedy 6. nejvyšší podíl mezi kraji. Přitom podmínku dosaženého vzdělání splňuje 62,5 tis. osob a podmínku faktického zaměstnání v dané oblasti 101,3 tis. osob. Vývojové trendy přibližuje následující graf.

Graf 25. Vývoj lidských zdrojů ve vědě a technologiích

HRSTE – hypoteticky možné počty, splňující podmínku vzdělání
HRSTO – skutečné počty, splňující podmínku zaměstnání
HRSTC – skutečné počty, splňující obě podmínky

Jádro pracovníků VaT se od roku 1993 zdvojnásobilo.

Zatímco počty osob s odpovídajícím vzděláním pro VaT vzrostly od roku 1993 celkově o 90 %, dosáhl nárůst zaměstnaných v odpovídajících oborech „jen“ 31 %. „Jádro“ pracovníků ve vědě a technologiích, které skutečně ovlivňuje vědeckotechnický pokrok pak zaznamenalo nárůst téměř na dvojnásobek. Podílem této skupiny na celkové zaměstnanosti v kraji ve výši téměř 12 % se kraj zařadil na 6. nejvyšší příčku mezi všemi 14 regiony.

Specifické skupiny zaměstnanců řadí kraj z pohledu podílu na celkové zaměstnanosti k průměru republiky.

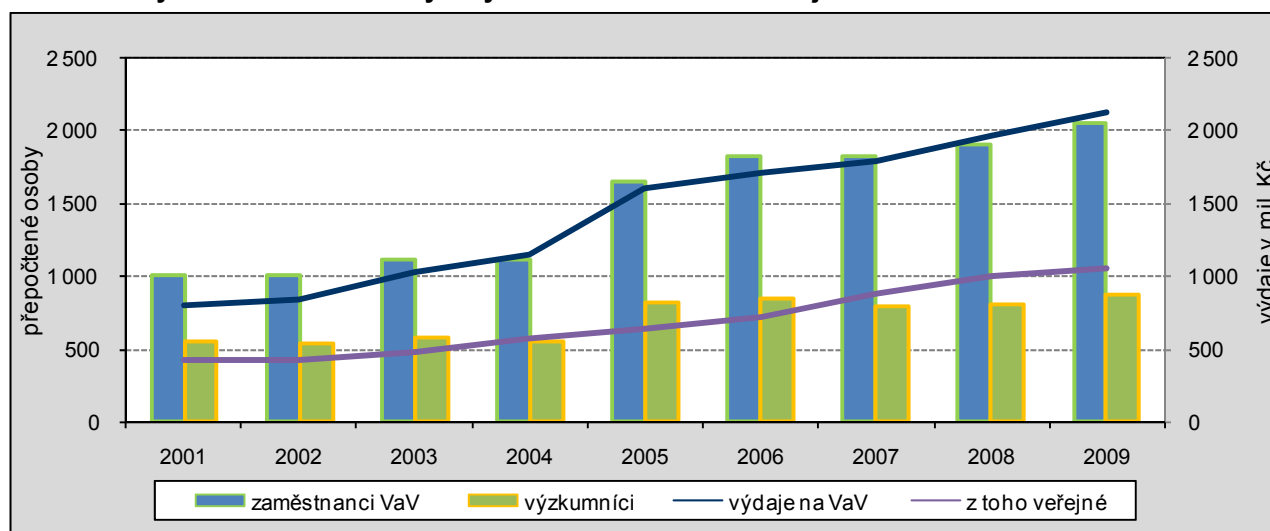
Specifickou skupinu ve VaT tvoří kategorie Vědci a inženýři, která zahrnuje vědecké pracovníky (podle KZAM-R třída 21 a 22). Jejich celkový počet v kraji téměř 11 tis. osob znamená více než 5 % podíl z celé republiky (opět 6. nejvyšší). V porovnání s rokem 1995 však nárůst počtů řadí kraj až do druhé poloviny mezi všemi regiony.

Také v oblasti IT odborníků připadá na kraj kolem 5 % z celé republiky, tedy absolutně kolem 6 tisíc osob. Proti roku 1993 se počet této kategorie zaměstnanců více než zdvojnásobil, když tempo zvyšování počtu IT odborníků bylo mírně rychlejší než průměr za celou republiku.

Ve 100 pracovištích výzkumu a vývoje v kraji pracuje téměř 3 tisíce fyzických osob.

Podíváme-li se na rozdíl od předchozích odstavců přímo na oblast vědy a výzkumu, lze konstatovat, že Jihočeský kraj zaměstnává v této oblasti zhruba 4 % z celkového počtu zaměstnanců v republice. Na první pohled to sice není mnoho, ale svým zastoupením zhruba 2 tisíce osob (přepočtené na plně zaměstnané) je to po Praze, Jihomoravském, Středočeském a Moravskoslezském kraji spolu s krajem Pardubickým pátý až šestý nejvyšší počet.

Graf 26. Vybrané ukazatele vědy a výzkumu v Jihočeském kraji

Nejpomaleji rostly počty výzkumníků ve vládním sektoru (27 %).

Více než 40 % pracovníků VaV jsou výzkumní pracovníci. Ve vývoji přitom od roku 2001 rychlejší dynamiku zaznamenaly počty celkové, kde došlo k více než zdvojnásobení přepočteného stavu. Výzkumní pracovníci v přepočtu na plně zaměstnané svou četnost zvýšili zhruba o 60 %. Přitom ve struktuře podle sektorů nejrychleji rostl počet výzkumníků v podnikatelském sektoru (o 74 %). Jen o málo menší byl nárůst ve vysokoškolském sektoru (necelých 70 %).

Téměř polovina celkových výdajů na VaV je hrazena z veřejných zdrojů.

Výdaje na výzkum a vývoj dosáhly v roce 2009 celkem 2,1 mld. Kč (necelá 4 % z celé republiky). Také v této oblasti je patrný růstový trend, reprezentovaný od roku 2001 celkovým zvýšením výdajů zhruba na 2,5 násobek. Této dynamice trendově odpovídá růst veřejných výdajů, s nárůstem jen nepatrně nižším. Naopak značně pomaleji rostly výdaje v podnikatelském sektoru (za celé období jen o 27 %) a naopak podstatně vyšší jsou výdaje financované ze zahraničí, kde ale přes jednoznačně růstový trend dochází ke značným meziročním výkyvům, zejména v posledních letech.